

**ARBETSLIVS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
UTLÅTANDE 7/2012 rd**

**Statsrådets redogörelse om ramar för stats-
finanserna 2013—2016**

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 12 april 2012 statsrådets redogörelse om ramar för statsfinanserna 2013—2016 (SRR 1/2012 rd) till finansutskottet för beredning och bestämde samtidigt att de övriga fackutskotten kan lämna utlåtande i ärendet till finansutskottet om de så önskar.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetråd Tuomas Sukselainen, finansministeriet
- arbetsmarknadsråd Raija Saastamoinen och konsultativ tjänsteman Pekka Tiainen, arbets- och näringsministeriet
- konsultativ tjänsteman Susanna Grimm-Vikman och ekonomidirektör Mikko Staff, social- och hälsovårdsministeriet
- äldre forskare Mari Kangasniemi, Löntagnas forskningsinstitut

- överdirektör Juhana Vartiainen, Statens ekonomiska forskningscentral
- ekonomisk expert Janne Huovari, Pellervo Ekonomiska Forskningsinstitut PTT
- forskningschef Markku Kotilainen, Näringslivets Forskningsinstitut ETLA
- ekonomisk expert Heikki Taulu, Akava ry
- chefsekonom Simo Pinomaa, Finlands näringsliv rf
- chef för sysselsättningsfrågor Pirjo Väänänen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- näringspolitisk sakkunnig Antti Aarnio, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf
- direktör Rauno Vanhanen, Företagarna i Finland rf.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- forskningsdirektör Heikki Räsänen, arbets- och näringsministeriet
- specialforskare, projektchef Simo Aho, Työelämän tutkimuskeskus, Tammerfors universitet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Sysselsättningseffekter

De viktigaste frågorna i redogörelsen med tanke

på arbetslivs- och jämställdhetsutskottets ansvarsområde har att göra med hur rambeslutet inverkar på sysselsättningen och hur aktiveringsåtgärder ska riktas. För att balansera upp statseko-

nomin måste det skäras i utgifterna på många håll, med negativa konsekvenser för sysselsättningen som följd. Prognosen för ramperioden är en svag ekonomisk tillväxt, och att få upp sysselsättningstalet blir därmed en stor utmaning. Samtidigt som man skär i utgifterna gäller det att slå vakt om möjligheterna att öka sysselsättningen. Sysselsättningen och efterfrågan på arbetskraft behöver stärkas både genom skattepolitiska lösningar och genom strukturella ingrepp i utbud och efterfrågan på arbete. Det bästa sättet att stödja ekonomisk tillväxt och sysselsättning är att sätta in proaktiva åtgärder under ramperioden.

Jämfört med det förra rambeslutet avsätter regeringen nu omkring 15–45 miljoner euro mer för aktiv arbetskraftspolitik för att användas årligen bl.a. till att förebygga marginalisering av unga, tidigare lägga och erbjuda fler aktiverande åtgärder och höja sysselsättningen bland invandrare. Undersökningar pekar på att aktiveringsåtgärderna inte ses som ett särskilt effektivt sätt att påverka sysselsättningen totalt. Utskottet framhåller ändå att de på sikt stärker sysselsättningen i och med att de upprätthåller de arbetslösas kompetens och deras funktions- och arbetsförmåga. Utan de åtgärderna riskerar de arbetslösa att marginaliseras helt. Att åtgärda den strukturella arbetslösheten spelar över lag en nyckelroll för att man ska nå det eftersträlvade sysselsättningstalet 72 procent.

Beskattningen skärps i någon mån under ramperioden och inverkar negativt på sysselsättningen. Enligt vissa beräkningar utgår den ekonomiska tillväxten huvudsakligen från inhemsk efterfrågan, därför bör hushållens köpkraft stärkas. Inkomstbeskattningen blir mer progressiv för att uppmuntra låginkomsttagare till arbete. Företagens konkurrenskraft förbättras genom temporära skattelättnader för att det ska skapas nya arbetstillfällen, t.ex. genom kompensering av lönekostnaderna för forsknings- och utvecklingspersonal och höjda avskrivningsrätter för produktiva kostnader. Utskottet poängterar att förändringarna i beskattningen är små och temporära och därmed inte i nämnvärd grad inverkar förbättrande på sysselsättningen.

I början av 2013 höjs alla momssatser med en procentenhet, vilket försvagar den ekonomiska tillväxten och sysselsättningen, men å andra sidan minskar det utbudet på arbete mindre att skatten tas in som skatter på konsumtion än om samma skatter togs in genom att beskatta arbete.

Rambeslutets förslag i fråga om pensionstryggheten och utkomststødet för arbetslösa går enligt utskottets mening i rätt riktning. Att nedre gränsen för deltidspension höjs, tidigare lagda förtidspensioner dras in och nedre åldersgränsen för tilläggsdagar i anknytning till utkomstskyddet för arbetslösa höjs till 59 år beräknas förlänga arbetskarriärerna med ca 4 månader. Förändringen förväntas med tiden inverka positivt på sysselsättningen för personer som fyllt 50 år, eftersom den återstående tiden i arbetslivet har en avgörande effekt för rekryteringsbesluten. Utskottet välkomnar att behovsprövningen för arbetsmarknadsstöd avskaffas. Det är en bra reform i och med att den undanröjer eventuella flitfallor som motverkat sysselsättning och upplevts som orättvisa och främjar därmed också individens självbestämmanderätt och jämlikhet. Det är också bra med fler incitament att arbeta för långvarigt arbetslösa, genom så kallade sysselsättningsbonusar och förlängning av justeringsperioden för bostadsstöd till sex månader. Att befolkningen åldras ökar utgifterna inom den offentliga ekonomin och minskar arbetskraften redan nu i Finland. Det är angeläget att säkra tillgången till arbetskraft under ramperioden genom olika slag av incitament i anknytning till utbud och efterfrågan på arbete.

Effekterna av de sysselsättningsfrämjande åtgärderna i rambeslutet är inte särskilt betydande på kort och medellång sikt, erfar utskottet. Lösningarna kan i vissa fall till och med försämra sysselsättningsläget. Men på sikt främjar insatserna för att förlänga arbetskarriärerna och stärka produktionen sysselsättningen på ett hållbart sätt. Det är av största vikt att vidta fortsatta åtgärder för att höja sysselsättningstalet och förlänga arbetskarriärerna och att avsätta adekvata resurser för ändamålet.

Var aktiverande åtgärder ska sättas in

Anslagen för aktiv sysselsättningspolitik, dvs. sysselsättnings- och utbildningsåtgärder samt särskilda åtgärder, har ökats för varje budgetår under ramperioden jämfört med det föregående rambeslutet. Årligen avsätts 533—488 miljoner euro på momentet. År 2013 beräknas aktiveringsgraden ligga kring drygt 28 procent och närma sig målet om 30 procent mot slutet av ramperioden.

I linje med regeringsprogrammet ska extra anslag anvisas speciellt för att förbättra sysselsättningen bland långtidsarbetslösa och unga. Med anslagstillskottet hoppas man kunna tidigare lägga aktiveringsåtgärderna och sätta in fler åtgärder.

Utskottets uppfattning är att de föreslagna satsningarna på att sysselsätta långtidsarbetslösa och unga som kommer ut på arbetsmarknaden är nödvändiga. Ungdomsarbetslösheten och antalet långtidsarbetslösa ligger fortsatt mycket högt. I slutet av mars fanns det inemot 30 000 arbetslösa under 25 år. Vid samma tid fanns det 58 700 personer som varit arbetslösa längre än ett år och de väntas bli klart fler under årets lopp. Inom ramen reserveras 20 miljoner euro per år för ett treårigt projekt som startar 2013. Det går ut på att huvudansvaret för att aktivera långtidsarbetslösa flyttas över på kommunen i de kommuner som är med om projektet. Under förberedelserna för försöket har det visat sig att det finns ett stort intresse i kommunerna för att ordna aktiverande tjänster och det är bra att man utifrån försöket längre fram har möjlighet att bedöma arbetsfördelningen mellan kommuner och stat när det gäller att främja sysselsättningen.

För samhällsgarantin för unga anvisas 60 miljoner euro per år; av den summan går 30 miljoner euro till arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde för sysselsättnings- och utbildningsåtgärder samt särskilda åtgärder. Samhällsgarantin för unga grundar sig på regeringsprogrammet. Den ska genomförs tväradministrativt och träda i kraft fullt ut nästa år så att alla unga under 25 år och nyutexaminerade under 30 år erbjuds en arbets-, praktik-, studie-, ungdomsverkstads- eller rehabiliteringsplats senast inom tre

månader från det att arbetslösheten börjat. Samhällsgarantin är en betydelsefull satsning från regeringens sida och innebär snabba ingrepp i de ungas arbetslöshet innan den hunnit dra ut på tiden. Genomförandet kommer självfallet att kräva en enorm satsning på tjänster för unga av arbets- och näringsbyråerna.

Regeringen har också utfäst sig att under innevarande regeringsperiod halvera arbetslösheten bland invandrare och se till att integrationspolitiken får bättre genomslag. Av anslaget för aktiv sysselsättningspolitik avdelas 5—20 miljoner euro per år under ramperioden för integrering av invandrare och för att höja sysselsättningen bland dem. Det är motiverat eftersom den nya lagen om främjande av integration har lett till att en allt större grupp invandrare omfattas av integrationsfrämjande åtgärder och eftersom arbetslösheten bland invandrare är betydligt högre än befolkningen i gemen. För att underlätta för invandrare att få arbete måste det ses till att de har tillgång framför allt till språkundervisning.

De ändringar i utkomstskyddet för arbetslösa som överenskommits i rambeslutet ställer vissa krav på aktiveringsåtgärderna och deras rättidighet som måste beaktas i arbets- och näringsbyråernas resurser. I överenskommelsen ingår ett förslag om att nedre åldersgränsen för rätt till tilläggsdagar för inkomstrelaterat utkomstskydd för arbetslösa, eller den så kallade arbetslöshetsslussen, ska höjas med ett år till 61 år. Samtidigt föreslås de skärpta villkoren för tilläggsdagar bli lindrade genom att arbetslösa arbetssökande som fyllt 60 år garanteras rätt till aktiva arbetskraftspolitiska åtgärder som krävs för att arbetsvillkoret för inkomstrelaterat utkomstskydd vid arbetslöshet ska uppfyllas.

Enligt de planerade reformerna inom utkomstskyddet för arbetslösa ska sysselsättningsplaner utarbetas snabbare och aktiva åtgärder erbjudas också på grund av kravet på att de aktiva åtgärderna ska ha varat minst 40 dagar för att den arbetslösa ska behålla sitt utkomstskydd. Samtidigt bör arbets- och näringsbyråerna anstränga sig mera för att upprätta bättre sysselsättningsplaner.

Utskottet anser att förslagen om hur sysselsättningsåtgärder ska riktas i sig är värda att stödja. Det är klart att det måste resurser till framför allt för att sysselsätta unga, svårsysselsätta långtidsarbetslösa och invandrare. Samtidigt frågar sig utskottet om arbets- och näringsbyråernas servicekapacitet räcker till för att betjäna arbetslösa arbetssökande som inte hör till några särgrupper och om anslagen för aktiva åtgärder räcker till också för dem som inte primärt

hör till de grupper som har rätt till aktiva åtgärder. Därför bör man ge akt på om anslagen för aktiva åtgärder räcker till också för tjänster för dem som inte hör till någon särgrupp.

Ställningstagande

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 3 maj 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Tarja Filatov /sd
vordf. Anne-Mari Virolainen /saml
medl. Markku Eestilä /saml
Sanni Grahn-Laasonen /saml
Anna Kontula /vänst
Jari Lindström /saf
Eeva Maria Maijala /cent
Lea Mäkipää /saf

Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Elisabeth Naucélér /sv
Annika Saarikko /cent
Kristiina Salonen /sd
Mikko Savola /cent
Eero Suutari /saml
Katja Taimela /sd
Maria Tolppanen /saf.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää
konsultativ tjänsteman Marjaana Kinnunen.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Vi Sannfinländare anser att de justerade statsfinansiella ramarna för 2013—2016 inte hjälper offentlig sektor att klara av sina åtaganden och att de inte heller ger bästa möjliga förutsättningar att minska arbetslösheten eller förlänga arbetskarriärerna.

Förlängda arbetskarriärer och arbetstagarnas hälsotillstånd

Avtalet om arbetskarriärer fokuserar främst på s.k. hårda metoder för att förlänga karriärerna, trots att mjukare metoder rentav skulle kunna ge bättre resultat. Vi menar att ändringar som görs för att förlänga arbetskarriärerna framför allt ska göras med beaktande av arbetstagarnas hälsa. Folk i Finland drabbas i snitt tio år tidigare än till exempel i Sverige av sjukdomar som begränsar funktionsförmågan. Enbart 2011 gick inemot 23 000 finländare i pension vid 52 års ålder i snitt. Den vanligaste orsaken till invalidpension är mentala problem och sjukdomar i stöd- och rörelseorganen. Vi Sannfinländare menar att det lönar sig att satsa framför allt på att förebygga sådana fall.

Insatser mot fattigdom

De statsfinansiella ramarna negligerar arbetslösa som fyllt 50 år. De utgör en betydande del av de arbetslösa arbetssökandena och dem som avgått med invalidpension. Det måste satsas på utbildning och rehabilitering också för den åldersgruppen.

Rambeslutet kommer med 20 miljoner euro per år för försöket att aktivera långtidsarbetslösa och flyttar samtidigt ansvaret för att aktivera

dem över på kommunerna. Sakkunniga hävdar att aktiveringsinsatserna i många fall är ganska ineffektiva och dessutom dyra i relation till den obetydliga nyttan. Därför kräver vi en rapport om resultaten av försöket och dessutom en analys av kommunernas förmåga att klara av sitt nya åtagande. Vi vill också poängtera att det enligt sakkunniga finns nästan fem gånger fler arbetslösa än lediga arbetsplatser. Det som nu framför allt behövs är alltså åtgärder för att skapa nya arbetstillfällen med lätt tillträde.

Företagsstöden och de små och medelstora företagen

De nuvarande finansiella modellerna ger inte tillväxtföretag tillräckligt stöd i etableringsfasen. Vi Sannfinländare vill att företagsstöden riktas till små och medelstora företag, för genom att stödja produktutveckling och innovationer i dem kan vi främja konkurrenskraft och ekonomisk tillväxt.

Insatser mot svart ekonomi

Resurserna för att bekämpa svart ekonomi räcker inte till. Enligt vår mening behövs det nödvändigt ytterligare åtgärder, för det går att spara hundratals miljoner euro och förbättra sysselsättningen avsevärt genom att satsa tillräckligt på att bekämpa svart ekonomi.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 3 maj 2012

Jari Lindström /saf
Lea Mäkipää /saf
Maria Tolppanen /saf

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Vi Centermedlemmar i utskottet kräver att rammarna för statsfinanserna 2013—2016 ska byggas upp på en stabil grund, inte på önskedrömmar.

Sakkunniga är oense om hur effektiva så kallade mjuka åtgärder är om man vill förlänga arbetskarriärerna. Det betyder att hållbarhetsgapet i offentlig ekonomi kan vara omkring en miljard euro större än beräknat.

Vi anser att besluten om att förlänga arbetskarriärerna är otillräckliga. Människors förväntade livslängd och trycket på pensionssystemet ökar och vi hotas av brist på kompetent arbetskraft. Regeringen bör under innevarande valperiod samarbeta aktivt med arbetsmarknadens parter om ytterligare vägar att förlänga arbetskarriärerna och inte skjuta fram frågan till nästa valperiod.

Arbetsmarknadsorganisationerna kom överens om arbetskarriärerna och beslutade höja arbetspensionsavgifterna 2015—2016. Beslutet är tänkt att trygga finansieringen av pensionssystemet. För denna höjning av pensionsavgiften med sammanlagt 0,8 procent står såväl arbetstagarna som arbetsgivarna.

I rambeslutet finns ingen bedömning av beslutets eventuella negativa konsekvenser för sysselsättningen. Det är nödvändigt att få klarhet i vad det kostar arbetsgivarna och olika förvaltningsområden att tillhandahålla arbetshälsa och företagshälsovård och genomföra andra motsvarande projekt.

I avtalet om arbetskarriärer ingår också ett principbeslut om att börja bereda en konkret pensionsreform som ska träda i kraft senast den 1 januari 2017. Reformen bör inte begravas i obkyra kabinett, utan nu gäller det att få i gång en offentlig debatt och öppen diskussion också bland den stora allmänheten. Om beredningen sker öppet är det också lättare att acceptera reformen.

Regeringen måste omgående ta itu med en total översyn av rehabiliteringen för att människors arbetsförmåga ska bli bättre. Rehabiliteringen behöver ses över för att det ska gå att förebygga arbetsförmåga. Det är viktigt att se personer med nedsatt arbetsförmåga som en resurs. För det behöver hindren i lagstiftning undanröjas och attityder bearbetas i riktning mot att var och en kan göra en värdefull insats utifrån sina egna förutsättningar.

Vi Centermedlemmar i utskottet välkomnar samhällsgarantin för unga. Sakkunniga som hörts i utskottet hävdar att det anslag på 60 miljoner euro som anvisats för projektet inte räcker till. En stor del av de unga hotar fortfarande utslutas från arbetsliv och studieplatser. De extra resurser som behövs får inte tas från andra tjänster till unga.

De nedskurna statsandelarna för kommunala tjänster ökar efterfrågan på samhällsgarantin. Den hotas av nedskärningar inom yrkeshögskolor, gymnasier och utbildning på andra stadiet. På den här punkten går regeringen mot sina egna mål. Om till exempel tillägget till små gymnasier dras in riskerar gymnasieundervisningen på små orter att läggas ner och det betyder sämre utbildningsmöjligheter för de unga. Försämrade möjligheter till utbildning efter grundskolan ökar efterfrågan på samhällsgarantin.

Enligt en nyss utkommen rapport löper framför allt unga med invandrarbakgrund risk att marginaliseras. Exempelvis 41 procentenheter av unga av somalisk börd saknar arbete, utbildning och examen efter grundskolan. Bland unga som hör till den bofasta befolkningen är i snitt 3,7 procent marginaliserade mot 20 procent för dem som talar ett främmande språk. Regeringens rambeslut erbjuder inget botemedel för situationen för unga med invandrarbakgrund.

Beslutet att slopa behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet utifrån makens inkomster ligger i linje med målen i Centerns skuggbudget. Det gäller dem som har det allra sämst ställt.

I rambeslutet anges inte när förslaget ska verkställas. Det skulle ha fallit sig naturligt att sätta det i kraft samtidigt som utkomstskyddet för arbetslösa höjs.

Översynen av NTM-centralernas arbets- och näringstjänster kommer att minska antalet arbets- och näringsbyråer och försvaga deras regionala täckning. Det är diskriminerande för arbetslösa arbetssökande.

Utifrån rambeslutet förefaller regeringen i sina sysselsättningsåtgärder inte ha räknat med

att vi kan få fler områden som drabbas av akut strukturomvandling. Omkring 1 000 Nokiaanställda till exempel i Salo kommer att förlora jobbet.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet i sitt betänkande om ramredogörelsen beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 3 maj 2012

Annika Saarikko /cent
Eeva Maria Maijala /cent
Mikko Savola /cent